

เหมาะสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย
คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วรรณกรรมเอก ของไทย

ว่าที่ร้อยตรี ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

วรรณกรรมเอกของไทย

โดย ว่าที่ร้อยตรี ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย โดย ว่าที่ร้อยตรี ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ © พ.ศ. 2563
ห้ามคัดลอก ลอกเลียน ดัดแปลง ทำซ้ำ จัดพิมพ์ หรือกระทำการอื่นใด โดยวิธีการใดๆ ในรูปแบบใดๆ
ไม่ว่าส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ เพื่อเผยแพร่ในสื่อทุกประเภท หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ
นอกจากจะได้รับอนุญาต

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ.

วรรณกรรมเอกของไทย. -- กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2563.

200 หน้า.

1. วรรณกรรมไทย.

I. ชื่อเรื่อง.

895.91

Barcode (e-book) 9786160839254

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย

บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน)
SE-EDUCATION PUBLIC COMPANY LIMITED

เลขที่ 1858/87-90 ถนนเทพรัตน แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260
โทรศัพท์ 0-2826-8000

หากมีคำแนะนำหรือติชม สามารถติดต่อได้ที่ comment@se-ed.com

คำนำ

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วในบรรดาผู้สนใจวรรณกรรมของไทยว่า วรรณกรรมของไทยแบ่งออกเป็นสมัยต่างๆ ได้ 4 สมัยคือ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งสมัยอยุธยากับสมัยรัตนโกสินทร์นั้น อาจแบ่งแยกย่อยไปได้อีกคือ สมัยอยุธยาตอนต้น สมัยอยุธยาตอนกลาง และสมัยอยุธยาตอนปลาย ส่วนสมัยรัตนโกสินทร์ ก็อาจแบ่งย่อยเป็น สมัยก่อนรับอิทธิพลตะวันตก และสมัยรับอิทธิพลตะวันตกจนถึงปัจจุบัน

แต่ใน 4 สมัยนี้ มีอยู่ 2 สมัยคือ สมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ที่ถือว่าเป็นยุคทองของวรรณคดี พระมหากษัตริย์ทรงให้ความอุปถัมภ์ค้ำชู จึงทำให้กิจการวรรณคดีมีความเจริญเฟื่องฟู มีกวีหลายท่านร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานหรือแต่งเป็นเอกเทศ มีการนำเอาตัวบทวรรณคดีมาวิจารณ์ร่วมกันต่อหน้าพระที่นั่ง จึงทำให้วงวรรณคดีไทยมีวรรณคดีที่โดดเด่น และมีชื่อเสียงอันโด่งดังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอยู่มากมายหลายเรื่อง ซึ่งกาลเวลาไม่ได้ทำให้คุณค่าของวรรณกรรมในสมัยนี้เสื่อมลง เพราะปรากฏว่ายังเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปอยู่เสมอ ดังนั้นจึงอาจเรียกวรรณกรรมที่มีอายุยาวนาน และยังคงเป็นที่จดจำกล่าวถึงกันอยู่ในปัจจุบันว่าวรรณกรรมเอกได้

ด้วยความที่วรรณกรรมเอกของไทยมีอยู่มากมายหลายเรื่อง จึงทำให้ผู้เขียนไม่สามารถนำเอามาลงไว้ในหนังสือเล่มนี้ได้ทุกเรื่อง และวรรณคดีบางเรื่องก็เป็นวรรณคดีเรื่องยาว มีเนื้อหามาก จึงจำเป็นที่จะต้องนำเอาวรรณคดีเพียงบางเรื่องมากล่าวถึง หากเป็นวรรณคดีเรื่องยาวก็จะตัดตอนมากล่าว และวิเคราะห์พอเป็นตัวอย่างสำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีต่อไป

วรรณกรรมเอกของไทย ที่แสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้ มีอยู่ 10 เรื่อง แต่ละเรื่องนั้นต่างก็มีอายุที่ยาวนานและเป็นที่รู้จักของนักอ่านมาจนปัจจุบันคือ

1. ลิลิตพระลอ
2. กาพย์ห่อโคลงประพาสธารโศกและกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง

3. รามเกียรติ์ ตอน คีตกุมภกรรณ
4. รามเกียรติ์ ตอน ทศกัณฐ์ล้ม
5. อิเหนา ตอน ท้าวดาหาไปไช้บนและบุษบาเสี่ยงเทียน
6. ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้างได้นางแก้วกิริยา
7. พระอภัยมณี ตอน เจ้าละมานตีเมืองพลึก
8. มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์ชูชก
9. มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์มหาพน
10. กากีคำกลอน

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหากผู้อ่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว คงจะเกิดแนวทางในการศึกษา
วรรณกรรมเอกของไทยอย่างลึกซึ้งต่อไป

ว่าที่ร้อยตรี ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

สารบัญ

บทที่ 1	ลิลิตพระลอ.....	7
บทที่ 2	กาพย์ห่อโคลงประพาสธารโศกและกาพย์ห่อโคลง ประพาสธารทองแดง	29
บทที่ 3	รามเกียรติ์ ตอน ศีกุมภกรรณ	39
บทที่ 4	รามเกียรติ์ ตอน ทศกัณฐ์สู้สม	73
บทที่ 5	อิเหนา ตอน ท้าวดาหาไปใช้บนและบุษบาเลี้ยงเทียบ	89
บทที่ 6	ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้างได้นางแก้วกิริยา.....	119
บทที่ 7	พระอภัยมณี ตอน เจ้าละมานตีเมืองพลี	143
บทที่ 8	มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์ชูชก.....	161
บทที่ 9	มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์ทศพร.....	177
บทที่ 10	กาพย์คำกลอน.....	185
	บรรณานุกรม	197

บทที่ 1

ลิลิตพระลอ

1. ประวัติความเป็นมา

นักวรรณคดีไทยหลายท่านต่างก็สันนิษฐานว่า ลิลิตพระลอน่าจะแต่งขึ้นในสมัยใดสมัยหนึ่ง ดังนี้

- ก่อนรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231)
- รัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031)
- สมัยอยุธยาตอนต้น
- รัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ. 2034-2072)

การสันนิษฐานว่าวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ น่าจะแต่งขึ้นก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น นักวรรณคดีกลุ่มนี้ได้ให้ข้อสังเกตเอาไว้ว่า เมื่อครั้งพระมหาราชครูแต่งหนังสือจินตามณีในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ท่านได้นำโคลงบทหนึ่งจากลิลิตพระลอมาเป็นตัวอย่างประกอบแผนผังโคลงสี่สุภาพ เนื่องจากโคลงบทนี้มีเครื่องหมายเอก โท ตรงตามลักษณะบังคับของโคลงสี่สุภาพ โคลงดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบัน ความว่า

“เสียงญาเสียงเล่าอ้าง
เสียงย่อมยอศใคร
สองเขือพี่หลับไหล
สองพี่คิดเองอ้า

อันใด พี่เอย
ทั่วหล้า
ลืมตื่น ญาพี่
อย่าได้ถามเมื่อ”

เมื่อพระมหาราชครูยกโคลงบทนี้มาเป็นตัวอย่างในหนังสือจินตามณี จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า ลิลิตพระลอน่าจะเป็นที่รู้จักของคนสมัยอยุธยามานานมากแล้ว เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ในสมัยอยุธยาตอนต้นก็มักจะแต่งคำประพันธ์เป็นลิลิต เช่น ลิลิตโองการแข่งน้ำ ลิลิตยวนพ่าย แต่วรรณคดีที่แต่งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจะแต่งเป็นโคลง ฉันท์ หรือกาพย์เป็นส่วนมาก ดังนั้นลิลิตพระลอจึงน่าจะแต่งในสมัยอยุธยาตอนต้น

สำหรับนักวิชาการที่สนับสนุนในประเด็นว่าลิลิตพระลอแต่งในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถหรือหลังจากนั้นเพียงเล็กน้อย ได้นำเนื้อความจากร่ายบทนำ มาเป็นข้อมูลประกอบการสันนิษฐาน ซึ่งร่ายบทนำนั้นมีอยู่ว่า “ฝ่ายช้างยวนแพ่ฝ่าย ฝ่ายช้างลาวประลัย ฝ่ายช้างไทยไชยศรี” ซึ่งทำให้เห็นความสัมพันธ์กับเรื่องลิลิตยวนพ่ายที่กล่าวถึงการรบระหว่างกษัตริย์ไทยกับกษัตริย์ยวน คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และพระเจ้าติโลกราช ซึ่งฝ่ายไทยเป็นฝ่ายชนะ

ส่วนที่สันนิษฐานว่าลิลิตพระลอแต่งในสมัยอยุธยาตอนต้นนั้น เพราะว่าได้แนวคิดมาจากหนังสือลิลิตพระลอที่กรมศิลปากรจัดพิมพ์ ที่มีข้อความบอกไว้ว่า ลิลิตพระลอ แต่งในสมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ. 1991-2006)

สุดท้ายกลุ่มที่สันนิษฐานว่าลิลิตพระลอแต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ. 2034-2072) นั้น ได้ให้เหตุผลในการสันนิษฐานว่า

(1) ลิลิตพระลอมีสำนวนเก่ารุ่นราวคราวเดียวกับมหากาฬคำหลวง ลิลิตยวนพ่าย โคลงกำสรวล และทวาทศมาส และมีคำศัพท์ที่ใช้ใกล้เคียงกับคำศัพท์สมัยสุโขทัยอยู่มาก เช่น เพือ ข้าศึก ข้าเสื่อ เจ้ากู เป็นต้น

(2) ประเพณีการทำศพที่เกิดขึ้นในเรื่อง พระศพของพระมหากษัตริย์ไม่ได้ถูกอัญเชิญลงประดิษฐานในพระโกศ แต่ถูกอัญเชิญให้ประดิษฐานในโลงทอง ดังนั้นจึงน่าจะแต่งในราวๆ สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 หรือไม่ไกลไปจากนี้ เพราะในสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถได้มีการเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับพระบรมศพขึ้นใหม่คือ อัญเชิญพระบรมศพเข้าประดิษฐานในพระโกศ

(3) รูปแบบฉันทลักษณ์โคลงบางบท เป็นโคลงต้นวิริยมาลี ร่ายขึ้นต้นเป็นร่ายโบราณ แสดงว่าลิลิตพระลอเป็นหนังสือยุคหัวเลี้ยวหัวต่อของการแต่งโคลงต้นกับโคลงสี่สุภาพ ดังที่หม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิกุล (อ้างจากนภลัย สุวรรณธาดา, 2541 : 56) ได้กล่าวเอาไว้ว่า “โคลงต้น ร่ายโบราณนั้นมีอยู่ก่อน ส่วนการเขียนโคลงสุภาพนั้น เป็นของมาทีหลัง ทำนองว่าต่างๆ ไปแล้ว ได้ลักษณะการแต่งที่ไพเราะกว่าของเดิมเข้า ลิลิตพระลอจึงเป็น หัวเลี้ยวหัวต่อของการกลายจากโคลงต้นมาเป็นโคลงสุภาพ”

อย่างไรก็ตามสันนิษฐานว่า ลิลิตพระลอคงจะแต่งในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 เพราะว่า

(1) ภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายกว่าภาษาในลิลิตโองการแช่งน้ำ มหาชาติคำหลวง และลิลิตยวนพ่าย

(2) อาศัยความจากตอนที่พระนางดาราวดี เรียกพระเพื่อน พระแพง ให้ลุกขึ้นมา จัดดอกไม้รูปเทียน (ทั้งๆ ที่พระเพื่อน พระแพง เสียชีวิตไปแล้ว) ถวายพระศรีสรรเพชญ์ (พระศรีสรรเพชญ์สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2043) จึงทำให้เห็นว่า ลิลิตพระลอน่าจะแต่งขึ้นหลังจากการสร้างพระศรีสรรเพชญ์อย่างแน่นอน

(3) การบรรจบระหว่างเมืองสรวงและเมืองสอง ปรากฏว่า มีการใช้ปืนไฟในการต่อสู้ ซึ่งอาวุธชนิดนี้ฝรั่งเศสโปรตุเกสเป็นคนนำเข้ามาในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2

(4) ปรากฏว่าพระศพของพระลอ พระเพื่อน พระแพง ถูกบรรจุเอาไว้ในโลงทอง ไม่ได้บรรจุในพระโกศตามธรรมเนียมของพระมหากษัตริย์ (การบรรจุพระบรมศพของพระมหากษัตริย์ลงในพระโกศ มีขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลสมเด็จพระเอกาทศรถที่โปรดให้บรรจุพระศพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชลงในพระโกศ)

ดังนั้นลิลิตพระลอจึงน่าจะแต่งก่อนรัชกาลสมเด็จพระเอกาทศรถขึ้นไป ไม่ใช่แต่งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพราะถ้าแต่งในสมัยนี้ กวีคงจะต้องกล่าวเอาไว้แล้วว่า พระศพของสามกษัตริย์ จะต้องบรรจุลงในพระโกศอย่างแน่นอน

2. ประวัติผู้แต่ง

ปัจจุบันยังไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าผู้แต่งลิลิตพระลอเป็นใครกันแน่ นักวรรณคดีทำได้เพียงแค่สันนิษฐาน ซึ่งมีผู้ตั้งประเด็นไว้หลายคนด้วยกัน ดังนี้

เปลื้อง ณ นคร (2512 : 141) สันนิษฐานว่าผู้แตงน่าจะเป็นพระยาแสนหลวง เจ้าเมืองเชียงใหม่ ด้วยคำ **“มหาราช”** นั้น เดิมเป็นคำที่ใช้เรียกเจ้าเมืองเชียงใหม่ ไม่ได้เป็นคำที่ใช้เรียกกษัตริย์อยุธยา และลิลิตพระลอไม่มีเรื่องราว ฉาก สถานที่ ในถิ่นพ่ายพ บรรดา ชื่อสถานที่ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องล้วนแต่อยู่ในดินแดนพ่ายพทั้งสิ้น

หม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิกุล สันนิษฐานว่า สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 คือ **“มหาราชเจ้า นิพนธ์”** และ **“เขวราชเจ้า บรรจง”** นั่นคือ สมเด็จพระบรมราชา หน่อพุทธางกูร (อ้างอิงนภลัย สุวรรณธาดา, 2550 : 57)

ดวงมน จิตรจำนง (2546 : 8-9) สันนิษฐานว่า ผู้แตงลิลิตพระลอน่าจะเป็นกวี ในราชสำนักสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ หรือไม่ก็เป็นกวีหลังจากสมัยสมเด็จพระบรม ไตรโลกนาถเพียงเล็กน้อย

ชลดา เรื่องรักษ์ลิต (2547 : 179) สันนิษฐานว่า ผู้แตงลิลิตพระลอน่าจะเป็นกวี ในราชสำนักสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 โดยอาศัยความจากบาทสุดท้ายของโคลงบทหนึ่งที่กล่าวว่า **“ถวยาบ่าเรอท้าวไท ธิราชผู้มีบุญ”** ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้แตงไม่ใช่พระมหากษัตริย์

อย่างไรก็ตามเมื่อประมวลความรู้จากนักวรรณคดีตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้เชื่อว่า ผู้แตงลิลิตพระลอน่าจะเป็นกวีในราชสำนักของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 เพราะเนื้อความ ตอนหนึ่งกล่าวถึงพระศรีสรรเพชญ์ (*พระบาทสร้อย สรรเพชญ์ หนึ่งรา*) ซึ่งพระศรีสรรเพชญ์ นี้เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2

3. เนื้อเรื่อง

ลิลิตพระลอแต่งขึ้นเพื่อความบันเทิงและถวยาพระเจ้าแผ่นดิน เริ่มเรื่องด้วยราย 1 บท กล่าวถึงสภาพบ้านเมืองของกรุงศรีอยุธยา ตลอดจนสรรเสริญพระเกียรติยศของ พระมหากษัตริย์ ต่อจากนั้นเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ของพระลอโดยละเอียด ซึ่งเชื่อกันว่า พระลอเป็นนิยายของคนไทยล้านนา ที่กล่าวถึงเรื่องราวความรักในหลายลักษณะและจบลงด้วยความเศร้า

เริ่มเรื่องด้วยเมืองสองเมืองคือ เมืองสรองและเมืองสรวงมีอาณาเขตติดต่อกัน ท้าวแมนสรวงกษัตริย์แห่งเมืองสรวงเห็นว่าเมืองสรองเข้มแข็ง จึงยกทัพไปปราบและได้ ประหารท้าวพิมพิสาคร กษัตริย์แห่งเมืองสรองสิ้นพระชนม์บนคอช้าง แต่ท้าวพิชัยพิษณุกร โอรสของท้าวพิมพิสาครป้องกันเมืองเอาไว้ได้ และขึ้นครองราชย์ต่อมา

ท้าวพิชัยพิษณุกรมีพระราชธิดาสองพระองค์ นามว่าพระเพื่อนและพระแพง นางทั้งสองมีพี่เลี้ยงสองคนชื่อนางรืนกับนางโรย ส่วนทางเมืองสรวงเมื่อท้าวแมนสรวงสวรรคตแล้ว พระลอราชโอรสได้ขึ้นครองราชสมบัติ มีพระมเหสีนามว่าลักษณาวดี

พระลอบุเป็นกษัตริย์หนุ่มที่มีรูปโฉมงดงามมาก เป็นที่เลื่องลือไปทั่ว เมื่อพระเพื่อนพระแพงได้ยินข่าวเรื่องความงามของพระลอก็เกิดความหลงใหลใฝ่หาพระลอบุอยู่ตลอดเวลา ไมกินไมนอน นางรืน นางโรย พี่เลี้ยงสองนางจึงอาสาพาพระลอมารพบ นางรืน นางโรย ส่งคนไปซัดขอยอโฉมพระเพื่อน พระแพงยังเมืองสรวง พระลอบุเกิดรักใคร่ นางรืน นางโรย จึงทำเสน่ห์เพื่อให้พระลอบุหลงใหลพระเพื่อน พระแพง แต่ทางเมืองสรวงแก้ไขได้ นางรืน นางโรยจึงไปขอให้ปู่เจ้าสมิงพรายช่วยทำเสน่ห์ เมื่อพระลอบุต้องเสน่ห์ของปู่เจ้าสมิงพรายจึงอำลาบ้านเมือง พระชนนี พระมเหสี เดินทางไปหาพระเพื่อน พระแพง ที่เมืองสรวง โดยมีนายแก้ว นายขวัญ พี่เลี้ยงติดตามไปด้วย

ครั้นถึงแม่น้ำกาหลง พระลอบุได้เสียงายน้ำ ปรากฏว่าเป็นนางร้ายแต่ด้วยชดชิตยะมานะ พระลอบุจึงเดินทางต่อ จนกระทั่งถูกไก่ผีของปู่เจ้าสมิงพราย ล่อเข้าไปยังเมืองสรวง จากนั้นพระลอบุปลอมตัวเป็นพราหมณ์ชื่อศรีเกศ ส่วนพี่เลี้ยงทั้งสองแปลงเป็นพราหมณ์ชื่อรัตนและราม แล้วลักลอบเข้าไปที่สวนหลวง เมื่อนางรืน นางโรย ได้พบกับสองพี่เลี้ยงของพระลอบุก็เกิดความรักใคร่ต่อกัน และลอบพาพระลอบุเข้าไปยังตำหนักของพระเพื่อนพระแพง

พระลอบุ พระเพื่อน พระแพง แอบอยู่ด้วยกันได้ประมาณครึ่งเดือน ท้าวพิชัยพิษณุกรจึงทราบเรื่อง ตอนแรกท้าวพิชัยพิษณุกรโกรธมาก แต่พอได้เห็นโฉมของพระลอบุความโกรธก็หายไป คิดจะจัดพิธีอภิเษกให้ แต่เจ้าย่าของพระเพื่อน พระแพง ซึ่งเป็นมเหสีของท้าวพิมพิสาครยังมีความพยาบาทอยู่ จึงสั่งให้ทหารไปล้อมวังของพระเพื่อน พระแพง หวังจะฆ่าพระลอบุ ฝ่ายพระลอบุ พระเพื่อน พระแพง นายแก้ว นายขวัญ นางรืน และนางโรย ได้ออกต่อสู้จนตัวตายทั้งหมด

ครั้นท้าวพิชัยพิษณุกรทราบเรื่องก็เสียพระทัยเป็นอย่างมาก ได้ส่งทูตไปแจ้งเรื่องราวยังเมืองสรวง ฝ่ายพระนางบุญเหลือ พระมารดาของพระลอบุก็ได้แต่งทูตพร้อมเครื่องบูชาไปยังเมืองสรวงเพื่อเข้าร่วมพิธี เมื่อเสร็จพิธีศพแล้ว จึงได้มีการสร้างสถูปขึ้นสามองค์เพื่อบรรจุอัฐิธาตุของสามกษัตริย์และพี่เลี้ยง จากนั้นมาทั้งเมืองสรวงและเมืองสรวงก็เป็นไมตรีกัน

4. วิเคราะห์ตัวละครสำคัญ

4.1 พระลอ

พระลอเป็นกษัตริย์หนุ่มรูปงาม เป็นโอรสของท้าวแมนสรวงกับพระนางบุญเหลือ มีชายาอยู่แล้วคือ นางลักษณาวดี บุคลิกลักษณะของพระลอตามที่ปรากฏในเรื่องคือ เป็นกษัตริย์นักรักมากกว่านักรบ (แต่เมื่อถึงคราวขับขับพระลอก็แสดงชัตติยะมานะให้เห็น เช่นกัน) ดังที่กล่าวในตอนต้นว่าพระลอเป็นกษัตริย์หนุ่มรูปงามถึงขนาดเล่าลือจรดฟ้าจรดดิน ว่า “ดินฟ้าชมบรู้แล้ว โฉมพระเลิศแก้ว กว่าท้าวแดนดิน”

พระลอเป็นกษัตริย์ที่ประชาชนรักใคร่ ดังจะเห็นได้จากตอนที่พระลอเดินทางออกจากเมือง มีคนร้องไห้กันมากมายทั้งในวังและนอกวัง ดังความว่า

“เสียงโหยเสียงไห้มี	เรือนหลวง
ขุนหมื่นมนตรีปวง	ป่วยไข้
เรือนราษฎรรำดีทรวง	ทุกข์ทั่ว กันนา
เมืองจะเย็นเป็นน้ำ	ย้อมน้ำตาครวญ”

ครั้นพระลอสวรรคตแล้ว ประชาชนทั้งหลายต่างก็ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้พระองค์ ดังความว่า

“ทุกขุนทุกไพรฟ้า	มูลนาย
ทุกทั่วทุกหญิงชาย	แหล่หล้า
ทำบุญส่งบุญถวาย	ถึงราช แล้วยนา
สวามิภักดิ์ตั้งหน้า	รู้รู้เห็นบุญ”

ด้วยความที่พระลอเป็นหนุ่มรูปงาม แม้จะมีพระชายาแล้ว แต่ก็ยังเป็นที่ยกย่องของหญิงทั่วไป ดังพระเพื่อน พระแพง ที่ปรารถนาในตัวพระลอ จึงวางแผนกับพี่เลี้ยงด้วยการส่งคนไปขับขอยอโฉม ครั้นพระลอได้ฟังก็พอใจ ดังความว่า

“ฟังสารสองหนุ่มหน้า
อะคร้าวหัวใจ
มลักนึกในคณแล้ว
พี่เพียงไปสม
ฉันทักใจได้
อ่อนท้าวทั้งสอง”

จอมราชคิดควรอ้า
ท่านนา
ผีที่มีบุญแก้ว
เจ้านา
สมพระนุชน้องไท้

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ จะเห็นว่าความลุ่มหลงได้เข้าครอบงำจิตใจของพระลอ ในตอนที่ ต้องออกจากเมืองเพราะทนกับความต้องการที่จะได้สองนางไม่ไหว พระลอก็อ้างกับพระนาง บุญเหลือว่า “ยาหยูกเขาโน้มน้าว ลูกให้ไหลหลง” ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะพระลอต้องการที่จะ ไปมากกว่า จึงอ้างกับพระมารดาว่าเป็นผลของยาเสน่ห์

ยิ่งไปกว่านั้นทั้งพระราชมารดา พระพี่เลี้ยง ต่างก็หลอหลอนแล้ว เพราะกลัวว่าการ เดินทางไปหาสองนางนั้น พระลออาจเป็นอันตราย แต่พระลอก็ไม่ใส่ใจ ทั้งนี้เพราะ “ตัณหา” ที่ครอบงำจิตใจพระลอนั่นเอง และตัณหาที่ครอบงำจิตใจของพระลอนั้น ทำให้พระนาง บุญเหลือ พระมารดาต้องเป็นทุกข์ นางลักษณาวดีพระชายาต้อง “ตรมทรวง”

พฤติกรรมของพระลอให้ข้อคิดกับผู้อ่านเป็นอุทาหรณ์ว่าผลของตัณหา จะนำพาชีวิต ให้จมอยู่ในกองทุกข์

4.2 พระเพื่อน พระแพง

พระเพื่อน พระแพง เป็นราชธิดาของท้าวพิชัยพิษณุกร ตามเนื้อเรื่องมิได้กล่าว เอาไว้ว่าใครเป็นพี่ใครเป็นน้อง แต่คิดว่าพระเพื่อนน่าจะเป็นพี่ เพราะในบทละครพันทาง เรื่องพระลอ พระนิพนธ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์กล่าวเอาไว้ว่า “พระเพื่อนพี่ แพงน้องสองสมร”

พระเพื่อน พระแพง เป็นพี่น้องที่รักกันมากและคงจะไม่เคยอยู่ห่างไกลกัน ที่สำคัญ คือทั้งสองไม่มีอาการหึงหวงกันด้วย และเต็มใจที่จะมีสามีคนเดียวกันโดยไม่ขัดเคือง

พระเพื่อน พระแพง ถือเป็นตัวแทนของความลุ่มหลงเช่นเดียวกับพระลอ ทั้งสอง ไม่เคยพบกับพระลอเลย แต่พอได้ฟังคนขับขอยอโฉมพระลอ ทั้งสองนางก็แทบคลั่ง กินไม่ได้ นอนไม่หลับ ร่างกายทรุดโทรม ดังความว่า

“ไขใจแต่จักตาย
สองพี่น้องในไว้

ดีกว่า ไสร์นา
แต่ถ้าเผาเผื่อ”

พระเพื่อน พระแพง ไขความพยายามที่จะได้พระลอมาเป็นของตนโดยผ่านการกระทำของพี่เลี้ยงคือ นางรื่น นางโรย ซึ่งพี่เลี้ยงทั้งสองก็ไปว่าจ้างหมอทำเสน่ห์ ซึ่งก็ไม่เคยปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องใดเลยว่า นางเอกทำเสน่ห์ให้ชายหลงรัก หรือเป็นฝ่ายเปิดใจให้ผู้ชายก่อน แล้วถึงผู้ชายเข้ามาหา ซึ่งความคิดของพระเพื่อน พระแพงนี้ถือว่าผิด เพราะผิดตามจารีตประเพณีของไทยแต่โบราณที่สอนให้ผู้หญิง “รักนวลสงวนตัว” แต่พระเพื่อน พระแพง ก็รู้ตัวดีว่าการกระทำดังนี้เป็นเรื่องที่ผิด ดังความว่า

“ความคิดผิดริตได้
หญิงสื่อชักชวนชาย
เจ็บเชื่อว่าแห่งตาย
เผื่อหากรักทั่วทั่ว

ความอาย พี่เอย
สู่หย้า
ดีกว่า ไสร์นา
ไปรู้จักเผื่อ”

นภาลัย สุวรรณธาดา (2550 : 79) กล่าวถึงการกระทำของพระเพื่อน พระแพง ว่าเป็นบาป เพราะนางทั้งสองได้พรากสามีของเขา พรากลูกจากอกแม่ และพรากกษัตริย์จากประชาชน ประกอบกับเมืองทั้งสองเป็นศัตรูกัน จึงเท่ากับดึงพระลอมาสู่ความตาย แม้ว่านางทั้งสองจะไม่มีเจตนาที่จะทำให้พระลอตาย แต่การกระทำของนางทั้งสองก็ส่งผลให้พระลอต้องตายในที่สุด และด้วยต้นเหตุที่ครอบงำจิตใจของนางทั้งสอง ทำให้พระเพื่อน พระแพง มีนิสัยเปลี่ยนไป กล้าโกหกเจ้าย่า ทั้งๆ ที่เจ้าย่าก็รักนางทั้งสองมาก ดังความว่า

“ย่ำรักมิใคร่ให้
เหยียวย่าเตือนเพราะกลัว
ย่ำสงวนยิ่งสงวนหัว
เทียวย่าเตือนใจไว้

ไกลตัว
เกลือกไกล
ใจย่า ไสร์นา
อย่าน้อยใจเชื่อ”

เจ้าย่าเตือนพระเพื่อน พระแพง ด้วยความรัก แต่ครั้นพระเพื่อน พระแพง ทราบว่าพระลอมาอยู่ในสวนขวัญแล้ว ทั้งสองนางก็โกหกเจ้าย่าว่า อยากไปเที่ยวสวนขวัญ ดังความว่า

“ขอลาบพิตรไป
สมสนุกเล่นไหล่

ประพาส พระเอย
แหล่งสรวอยสวนขวัญ”

ต่อมาเจ้ายารู้ว่า พระลอซึ่งเป็นลูกหลานของศัตรูเข้ามาอยู่ถึงสวนขวัญ จึงส่งทหารไปสังหารพระลอ เมื่อถูกกองทหารโจมตี พระเพื่อน พระแพง ก็แสดงน้ำใจจงรักภักดีต่อพระลออย่างเด็ดเดี่ยวและไม่กลัวตายแต่อย่างใด ดังความว่า “สองอนงค์บ่มีกลัว เอาตัวออกรับปืน ยืนอยู่กับจอมราช เขาก็เร่งสาครพิช...สิ้นชีวิตพร้อมกัน”

4.3 พระนางบุญเหลือ

พระนางบุญเหลือคือ พระมารดาของพระลอ บทบาทการเป็นแม่ของพระนางบุญเหลือนั้น จะเห็นว่าเป็นแม่ที่รักเอาใจใส่ดูแลพุ่มพักพระลออย่างดีที่สุด ดังจะเห็นว่าในเวลา 2-3 ครั้ง ที่พระลอถูกทำเสน่ห์ พระนางบุญเหลือจะเป็นธุระจัดการหาหมอ หาวิธีแก้ไขทุกทาง และเป็นผู้รู้ใจพระลอที่สุด ดังจะเห็นจากคราวที่พระลอลาพระนางบุญเหลือ โดยบอกว่าขอลาไปชมป่า ความว่า “แม่ฟังคำพ่อว่า ใครเล่นป่าชมเขา แม่เดาใช้คำจริง พ่อคำนึงอื่นไซ้ พระบอกจงจริงให้ แม่รู้ เต็มใจ หนึ่งรา”

ครั้นพระลอบอกความจริงแล้ว พระนางบุญเหลือก็ทรงพิศมัยด้วยความห่วงใย และให้เหตุผลว่า

“เจ้าไปแล้วเจ้าจัก
เนือสู่เสื่อฤเสื่อ
ฟังคำพ่อคิดเหลือ
คิดบ่ได้ล้นได้

คืนเมื่อ ลูกเอย
จักไว้
เหลือที่ คิดนา
แต่ร้อนฤเสวย”

และ

“พ่อไปแล้วนะเจ้า
บ่รอดเลยราชา
ยาอีกสิ่งมนตรา
ผีก็ร้ายคนร้าย

คืนมา รอดฤ
อย่าผ้าย
คมยั้ง ยานา
รอดได้กลใด”

ในเรื่องมีอยู่หลายตอนที่แสดงให้เห็นถึงความรักลูก และความห่วงใยลูก เป็นความรักที่แสดงให้เห็นถึงหัวอกคนเป็นแม่อย่างแท้จริง ดังความว่า

“จำศีลบถอยู่ถ้วน
 คลังคลังทานผลบัน
 ขอมีลูกใจธรรม์
 แม่จึงได้เจ้าหล้า
 สิบเดือนอุ้มท้องพระ
 สงวนสืมนั่น
 ทรายพระปิ่นไทรจก
 ถนอมอาบอุ้มค้อยค้อย
 แลวันสามคาบป้อน
 บมิให้ใครทำผิด
 แสนสงวนคู่ชีวิต
 เทียรผดุงคั่งเท่า
 บรรจงกับข้าวแต่ง
 บมิได้เลินล่อเลย
 สรรพเครื่องพระลูกเฮย
 บ วางใจกึ่งก้อย
 แต่น้อยแม่พริ้งเลี้ยง
 จนเจริญชนมา
 สมบัติผ่านภูวคา
 ฤาพ้อจำจากให้
 คงชีพหวังได้พึง
 ม้วยชีพหวังผากผี
 ดังฤาพ้อจักลี
 ผีแม่ตายจักได้
 สุดใจสุดแม่ห้าม
 สอนบฟังแม่สอน
 หนักใจหนักอาวรณ์
 แม่อยู่ตั้งแต่เศร้า

เจ็ดวัน ลูกเอย
 เท้าฟ้า
 ขายขอบ ใจนา
 แม่แล้สุดใจ แม่เอย
 ลอลักษณ
 หนึ่งน้อย
 เสด็จตลอด มานา
 ลูกเลี้ยงรักษา
 เป็นนิตย
 แผกเจ้า
 ฤาใคร่ กลายเลย
 ทรายรู้สวเเอง
 ของสวเ
 หนึ่งน้อย
 ไตรตรวจ แต่งนา
 แกผู้ใดทำ
 รักษา พ่อนา
 ทรายได้
 ถวัลยราช
 แม่นี่ตรอมตาย
 ภูมิ พ่อแล
 พ่อได้
 ลาจาก ออกนา
 ผากให้ใครเผา
 ภูธร
 จักเต้า
 ทุกข์ใหญ่ หลวงนา
 โลกร้อนฤาเสวย”

ความจากเรื่องลิลิตพระลอที่ยกมานี้ แสดงให้เห็นความทุกข์ของพระนางบุญเหลือ ที่เป็นห่วงลูกมาก พยายามแล้วพยายามอีกที่จะทดแทนไม่ให้ลูกจากไปไหน เพราะเกรงจะเป็นอันตราย ครั้นพระนางบุญเหลือได้ข่าวว่าพระลอสวรรคตแล้ว ก็ได้รับเอาธาตุของสาม กษัตริย์มาบำเพ็ญกุศล แล้วสร้างสถูปเจดีย์ให้สามกษัตริย์อย่างสมพระเกียรติ ดังความว่า “ธกัให้ประดิษฐาน อลังการสถูปเจดีย์ สามกษัตริย์มีมहिมา ชัยขवासถูปพีเลียง เพียงจะ ปือแหล่งหล้า ลู่เมืองฟ้าเมืองบน...สะทั้นเทือนทำบุญ ส่งนา”

4.4 นายแก้ว นายขวัญ

นายแก้ว นายขวัญ เป็นพี่เลี้ยงของพระลอ ซึ่งมีความจงรักภักดีต่อพระลออย่างยิ่ง ยากที่จะหาใครเทียมถึงขนาดยอมตายแทนพระลอได้ ดังความจากโคลงที่ว่า

“พี่เลี้ยงอาจเอาตน
ในโลกนี้สุดแล้ว

ตายก่อน พระนา
เลิศล้ำคุณสวรรค”

นายแก้ว นายขวัญ ทำหน้าที่พี่เลี้ยงพระลอด้วยความจงรักภักดี คอยให้ความคิด คอย ตักเตือนพระลออยู่เสมอ ครั้นพระลอมีอาการเปลี่ยนไปเพราะถูกเสน่ห์ นายแก้ว นายขวัญ ก็ช่วยเป็นธุระให้กับพระนางบุญเหลือไปหาหมอมามาก เมื่อไม่สามารถแก้ไขได้แล้ว และ พระลอยืนยันที่จะเดินทางไปจากเมือง นายแก้ว นายขวัญ ก็ติดตามพระลอไปด้วย ครั้นพระลอ เสียหายน้ำแล้ว ก็เริ่มลังเลใจว่าจะกลับเมืองดีหรือไม่กลับเมืองดี นายแก้ว นายขวัญก็เสนอ ให้พระลอกลับเมือง ดังความว่า “เขายังเมืองมิ่งคิน ข้าบาทยีนลชอบ อย่าเี่ยวลอบไปเลย ควรเสวยสวัสดิ์ครองด้าว ด้วยสมเด็จจ้องท้าว ท่านไ้ชนนี้ ท่านเทอญ”

แต่พระลอก็เข้าข้างตนเอง โดยยืนยันว่าจะเดินทางต่อไป เพราะกลัวผู้คนจะ เยาะเย้ยว่าซี้ซลาด นายแก้ว นายขวัญ ก็ปลอบว่า

“สองนายเกลี้ยงกล่าวทูล
ใครจะเอื้อมดีได้

ว่านเรนสุรท่านไ้
เท่าเผ้าฤมี พระเอย”

เมื่อพระลอตกอยู่ในอันตราย นายแก้ว นายขวัญ ก็ต่อสู้เพื่อปกป้องพระลออย่างสุดชีวิต ดังความว่า “นายแก้วฟาดดาบฟัน นายขวัญแทงส่ดทาว...ส่วนสองนายพี่เลี้ยง รำร่อน รัยอยู่เพียง ดังช้างเมามัน”

4.5 นางรีน นางโรย

นางรีน นางโรย เป็นพี่เลี้ยงของพระเพื่อน พระแพง รักพระเพื่อน พระแพงสุดชีวิต รักแบบไม่ลืมหูลืมตา รักจนลืมนึกไปว่าสิ่งที่พระเพื่อน พระแพงกำลังปรารถนานั้นเป็นสิ่งที่ผิด นอกจากไม่ตักเตือนแล้ว กลับอาสาช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งนี้เพราะนางทั้งสองทนไม่ได้ที่จะเห็นพระเพื่อน พระแพงเศร้าโศกเสียใจ นางทั้งสองจึงไปหาหมอทำเสน่ห์ แม้ว่าหนทางที่ไปนั้นจะอันตรายและน่ากลัว แต่นางทั้งสองก็สู้บุกป่าฝ่าดงไปหาหมอเสน่ห์มาจนได้

แม้ว่าความรักที่นางทั้งสองมีให้พระเพื่อน พระแพง จะเป็นไปในลักษณะแบบไม่ลืมหูลืมตา แต่ก็ออกมาจากใจ ในยามที่พระเพื่อน พระแพง ตกอยู่ในอันตราย นางรีน นางโรย ก็ออกตัวปกป้อง โดยมีได้กลัวตายแต่อย่างใด ดังความว่า “นางรีนรบรูกฟัน นางโรยฟันผาดแทง”

4.6 ปู่เจ้าสมิงพราย

ปู่เจ้าสมิงพรายเป็นเทพารักษ์ สถิต ณ จอมเขาเขียวในดินแดนเมืองสรอง สามารถแปลงกายเป็นคนหนุ่ม คนวัยกลางคน และคนแก่ได้ อีกทั้งยังแปลงเป็นเสือและเป็นแมวได้อีก นอกจากนี้ปู่เจ้าสมิงพรายยังเป็นนายของภูตผีต่างๆ ด้วย

ปู่เจ้าสมิงพรายเป็นผู้ทำเสน่ห์ชักนำให้พระลอมาพบพระเพื่อน พระแพง ทั้งนี้เพราะเล็งเห็นด้วยทิพยญาณว่า ทั้งสามคนมีผลกรรมร่วมกันมาแต่ชาติปางก่อน

ปู่เจ้าสมิงพรายทำเสน่ห์ใส่พระลอถึง 3 ครั้ง ซึ่งครั้งแรกกับครั้งที่สองนั้น ทางฝ่ายเมืองสรองสามารถแก้ไขได้ และเป็นเพราะบุญบารมีของพระลอเองที่คุ้มครองพระลอไว้

ครั้งที่สามปู่เจ้าสมิงพรายจึงส่งเจ้าป่าเจ้าเขา และผีป่าไปทำลายขวัญผีเมืองสรอง จากนั้นจึงส่งสลาเหินไปพบกับหมาเฝ้าของพระลอ เมื่อพระลอกินเข้าไปก็ไม่มีใครที่จะแก้ไขมนต์ของปู่เจ้าสมิงพรายได้อีก พระลอจึงเดินทางมาเมืองสรอง ครั้นพระลอข้ามแม่น้ำกาหลงมาแล้ว ปู่เจ้าสมิงพรายก็เร่งการเดินทางของพระลอให้เร็วขึ้น โดยส่งไก่แก้วไปพาพระลอให้เข้ามาในเขตของเมืองสรอง

4.7 เจ้าย่า

เจ้าย่าเป็นชายาของท้าวพิมพิสาคร แต่มีไข้แม่แท้ๆ ของท้าวพิไชยพิษณุกร ดังนั้นจึงมีไข้ยาแท้ๆ ของพระเพื่อน พระแพงด้วย แต่เจ้าย่าก็รักพระเพื่อน พระแพงสุดหัวใจ เพราะได้เลี้ยงดูอบรมสั่งสอน พระเพื่อน พระแพง มาตั้งแต่ยังเล็กๆ

บทบาทของเจ้าย่า เริ่มขึ้นเมื่อเจ้าย่ารู้ข่าวว่า พระลอลอบมาสมกับพระเพื่อน พระแพง ถึงตำหนักใน เจ้าย่าทราบว่าเป็นลูกหลานศัตรูผู้สังหารสวามีของนาง จึงไปทูลฟ้องท้าวพิไชยพิฆณกรให้จับตัวพระลอ แต่ท้าวพิไชยพิฆณกรไม่ยอม เพราะชื่นชมในตัวพระลอ และคิดจะจัดพิธีอภิเษกให้ด้วย เจ้าย่าจึงวางแผนโดยการอ้างคำสั่งของ ท้าวพิไชยพิฆณกร เกณฑ์ทหารให้มาจับตัวพระลอถึงตำหนักใน จนเกิดการต่อสู้กันขึ้น พระลอ พระเพื่อน พระแพง และสี่พี่เลี้ยงก็สิ้นชีวิตกันหมด เมื่อท้าวพิไชยพิฆณกรทราบ เรื่องก็ทรงเสียพระทัย ที่สูญเสียลูกและเจ็บแค้นเจ้าย่ามาก ท้าวพิไชยพิฆณกรจึงสั่งประหาร เจ้าย่าด้วยการทรมานและการแฉ่เนื้อ

ข้อบกพร่องของเจ้าย่าก็คือ ไม่รู้จักให้อภัย และไม่รู้ว่าท้าวพิไชยพิฆณกรพอใจพระลอ ถึงกับหายโกรธแค้น ที่สำคัญเจ้าย่าก็ยังไม่เห็นรูปโฉมของพระลอด้วยตาของตนเอง กลับแอบอ้างรับสั่งจนทำให้เกิดเรื่องน่าเศร้า และเจ้าย่าก็ต้องจบชีวิตในที่สุด

5. คุณค่า

5.1 คุณค่าด้านวรรณศิลป์

5.1.1 การพรรณนา กวีใช้ศิลปะในการพรรณนาได้อย่างแจ่มแจ้งและชัดเจนมาก ดังตัวอย่างที่จะยกมาต่อไปนี้

(1) พรรณนาภาพปู่เจ้าสมิงพราย ความว่า “มลักเห็นโฉมปู่เจ้า แปรรูปเฝ้า หงอกสาว คิ้วขาวขนตาเฟือก กลับตระเหลือกเป็นบ่าวพืงมลาว โนมกล้องแกล้ง งามอรไรแก้ง โถงเถง ทรงลักเลงเสสรวล สะคราญครวญงามณัด รัตเป็นกลางแก่ ตระแห่นรูปลักษณดี”

(2) พรรณนาการสู้รบ กวีพรรณนาการสู้รบที่เห็นได้ทั้งภาพและได้ยินทั้งเสียง ดังตอนที่ว่า “แกว่งดาวพันฉฉาด แกว่งดาบฟาดฉฉัด ชรื่องหอกชัดยยุ่ง ชรื่องหอก พุ่งย่าย ช้างซ้ายรบมมิคลา ช้างขวารบมมิแคล้ว แกล้งแลแกล้งชิงช้า กล้าแลกล้าชิงชัน รุมกันพุ่งกันแทง เข้าต่อแย่งต่อยุทธ์ ไห้องอุจเอาไชย เสียงปืนไฟกีกก้อง สะเทือนท้องพสุธา”

(3) พรรณนาความงามของพระลอ กวีพรรณนาความงามของพระลอโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ ดังความว่า

“ทำนองนาสิกไท้

คือเทพนฤมิตไว้

เปรียบด้วยขอกาม

พระโอรฐ์งามยัมแย้ม

ศคิอยู่เยียวะแย้ม

พระโอรฐ์โองามตรู

บารนี้”

อีกตอนหนึ่งกวีพรรณนาถึงสรีรกายของพระลอได้งดงามมาก ความว่า “พิศดู
คางสระสม พิศคอกลมกลกลิ่ง สองไหล่พึงใจกาม อกงามเงื่อนไกรสร พระกรกลวงวงคช
นิ้วสวยชดเลืบเลืศ ประเสริฐสรพรพวงค์ แต่บาททางค์สุดเกล้า”

(4) พรรณนาความทุกข์ของพระนางบุญเหลือ ความว่า

“ปราณีออกท้าวราช

มารดา ท่านนา

ฟังเร่งแสนโคกา

หมื่นไหม้

น้ำตา บ เสบยตา

แถวถึง ลงนา

ให้บ่รู้ให้

แทบแห้งหัวใจ”

5.1.2 การใช้คำ การใช้คำในเรื่องลิลิตพระลอจะเห็นได้ว่า กวีพิถีพิถันเป็นอย่างมาก
ความพิถีพิถันในการเลือกใช้คำของกวีนี้เอง ทำให้ภาษาในวรรณคดีเรื่องนี้มีความไพเราะ
จับใจ ความไพเราะที่เกิดขึ้นนั้นมาจาก

(1) การใช้คำสัมผัสคล้องจอง กวีใช้ทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน ทำให้ภาษา
มีความคล้องจอง รื่นไหล โดยเฉพาะในโคลงนั้นมีสัมผัสอักษรมากที่สุด และกวียังนิยม
ซ้ำคำหรือย้าคำในบาทที่ 4 คำที่ 5 กับคำที่ 7 จึงทำให้ภาษาในโคลงรื่นไหลไพเราะ ดังตัวอย่าง

“พิศเพี้ยนผีพวกพ้อง

เพียงพล มารแฮ

เต็มป่าพฤษไพรสนธิ์

แหลกหลู้

บ นานก็มาดล

แดนราช

ผีฝ่ายแดนนุกูรู้

เร่งเร่งเรียกกัน”

หรือ

“ให้บ่รู้ให้

แทบแห้งหัวใจ”

วรรณกรรมเอกของไทย

หนังสือ **วรรณกรรมเอกของไทย** เล่มนี้ ได้รวบรวมวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าสนใจไว้ถึง 10 เรื่องด้วยกัน ซึ่งแต่ละเรื่องนั้นมีอายุที่ยาวนานและเป็นที่รู้จักของนักอ่านมาจนปัจจุบัน โดยประกอบด้วยเรื่องลิลิตพระลอ กาพย์ห่อโคลงประพาสธารโศกและกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง รามเกียรติ์ ตอนศึกกุมภกรรณ รามเกียรติ์ ตอนทศกัณฐ์ลี้ม อีเหนา ตอนท้าวดาหะไปไช้บันและบุษบาเสี่ยงเทียน ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้างได้นางแก้วกิริยา พระอภัยมณี ตอนเจ้าละมานตีเมืองพลึก มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์ชูชก มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์มหาพน และกาพย์คำกลอน หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับนักศึกษาในภาควิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ รวมถึงคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นอกจากนี้ยังเหมาะสำหรับนักเรียนที่ต้องการค้นคว้า อ่านเพิ่มเติม หรืออ้างอิง เพื่อเสริมความรู้ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน

ประวัติผู้เขียน :

ว่าที่ร้อยตรี ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

การศึกษา

- ปริญญาโท : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปริญญาตรี : ศิลปศาสตรบัณฑิต ภาษาไทย (เกียรตินิยมอันดับ 2) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การทำงาน

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ผลงานหรือกิจกรรมที่ภาคภูมิใจ

- คณะกรรมการจัดทำนิตยสารวรรณคดีท้องถิ่นภาคกลาง ซึ่งจัดและดำเนินงานโดยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผลงานการเขียนที่ผ่านมา (ระบุชื่อผลงานและสำนักพิมพ์)

- วรรณกรรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร และวรรณกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย (สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์)
- วรรณกรรมท้องถิ่นเมืองเพชร และการพิณวรรณกรรมไทยเฉพาะเรื่อง (โอ. เอส. พรินต์ติ้ง แฮส จำกัด)
- พิณวรรณคดีจากหนังสือแบบเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และพิณวรรณคดีจากหนังสือแบบเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (สำนักพิมพ์ฟูกูโร)

www.se-ed.com

sbc.fans

พร้อมจำหน่ายในรูปแบบ

☒ e-book (PDF)	☐ audiobooks
☐ e-book (EPUB)	☐ audio CD / MP3
☒ ปกอ่อน	☐ LARGE PRINT (ตัวอักษรขนาดใหญ่)

ISBN 978-616-08-3925-4

9 786160 183925 4

169 บาท

คู่มือเรียน-สอบ/อุดมศึกษา-ครูศาสตร์,
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์